

An aerial photograph of a paraglider with a white and orange canopy flying over a vibrant turquoise lake. The surrounding landscape is lush green forested hills. In the foreground, a small island with a sandy beach and many colorful umbrellas is visible. The sky is clear and blue. The text 'Way Science' is overlaid in large blue letters with orange horizontal bars.

Way Science

VII Міжнародна науково-практична
інтернет-конференція

«Сучасний рух науки»

ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ ВИРОЩУВАННЯ ЖИТА ОЗИМОГО В СХІДНОМУ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

Костюкєвич Т.К.

Одеський державний екологічний університет,

кандидат географічних наук, асистент

email: kostyukevich1604@i.ua

Бортник М.І.

Одеський державний екологічний університет,

магістр першого року навчання

email: starodubo79@gmail.com

Озиме жито - культура помірно холодного клімату, тому має низку переваг перед іншими зерновими культурами: найбільш зимостійке, добре використовує вологу осіннього і ранньовесняного періоду і тому менш схильне до впливу посух у весняно-літній період, менш вимогливе до ґрунтів. Озиме жито дозріває раніше, ніж інші зернові культури, що сприятливо позначається на проведенні збиральних робіт.

Жито є одним з найпоширеніших (після гірчиці) і найбільш цінних сидератів - ефективно пригнічує бур'яни і хвороби рослин (перевершуючи по цій властивості інші відомі сидерати, через особливість швидкого розвитку).

Як продовольчий матеріал і кормова база, жито дуже перспективна культура, особливо для земель, непридатних для вирощування пшениці та ячменю. Озиме жито - це зернова культура, яка може служити як продовольчим матеріалом, так і кормовою базою для домашніх тварин і птиці. Сьогодні налічується більше 40 сортів цього злаку [1, 2].

Зазвичай, озиме жито є однорічної посівної культурою, але методом схрещування виведено багаторічний сорт жита, який використовується для

відгодівлі великої рогатої худоби. Селекціонери ведуть постійну роботу над удосконаленням властивостей зерна і підвищенням врожайності. Так, шляхом збільшення кількості хромосом вдалося вивести сорти озимого жита, які мають більш масивні зерна і стебло, яке менш схильне до полягання. В порівнянні з пшеницею і ячменем озиме жито має цілий ряд переваг перед своїми найближчими конкурентами - пшеницею і ячменем. У зернах жита міститься до 13% білків і близько 61% вуглеводів, а також велика кількість вітамінів і амінокислот. Так, 800 грамів житнього хліба здатні повністю задовольнити потребу людини в калоріях. Білки, що входять до складу озимого жита, дуже добре засвоюються тваринами, тому деякі господарства використовують її в якості сіна. Також слід зазначити, що озимим житом можна засівати площі, на яких ростуть рослини-паразити, завдяки інтенсивному кушіння воно досить стійке до бур'янів. Для окремо взятого ґрунту слід застосовувати відповідний сорт жита. Обробка землі під жито мало чим відрізняється від підготовки поля під пшеницю. Позитивним аспектом є те, що врожайність жита не зменшується при повторному посіві [3].

Останнім часом в Україні спостерігалася тенденція скорочення посівних площ цієї культури у зв'язку з розширенням площ під іншими, більш рентабельними культурами. На сьогоднішній день лідерами по вирощуванню жита в Україні є Житомирська, Волинська, Чернігівська та Рівненська області. Динаміка врожайності озимого жита в Східному Лісостепу на прикладі Сумської області представлено на рис 1.

Як бачимо, в останні роки відбувається стрімкий ріст врожайності жита. Якщо врожайність жита в 2000 році в середньому по області становила 13,3 ц/га, в 2010 році 15,8 ц/га, то в 2016 та 2017 роках ці значення становлять вже 24,4 та 35,7 ц/га відповідно. Що свідчить про тенденцію росту врожайності озимого жита. Під урожай озимого жита 2016 та 2017 року в Сумській області було засіяно 7,4 і 7,6 тис.га відповідно (рис. 1). Валовий збір в останні роки значно менш, ніж в 2000-х роках лише 18-30 тисяч тонн, хоча врожайність озимого жита в останні роки зростає [4]. Нажаль, але за останні 20-25 років

площі під посівами озимого жита стрімко зменшуються по всій території України.

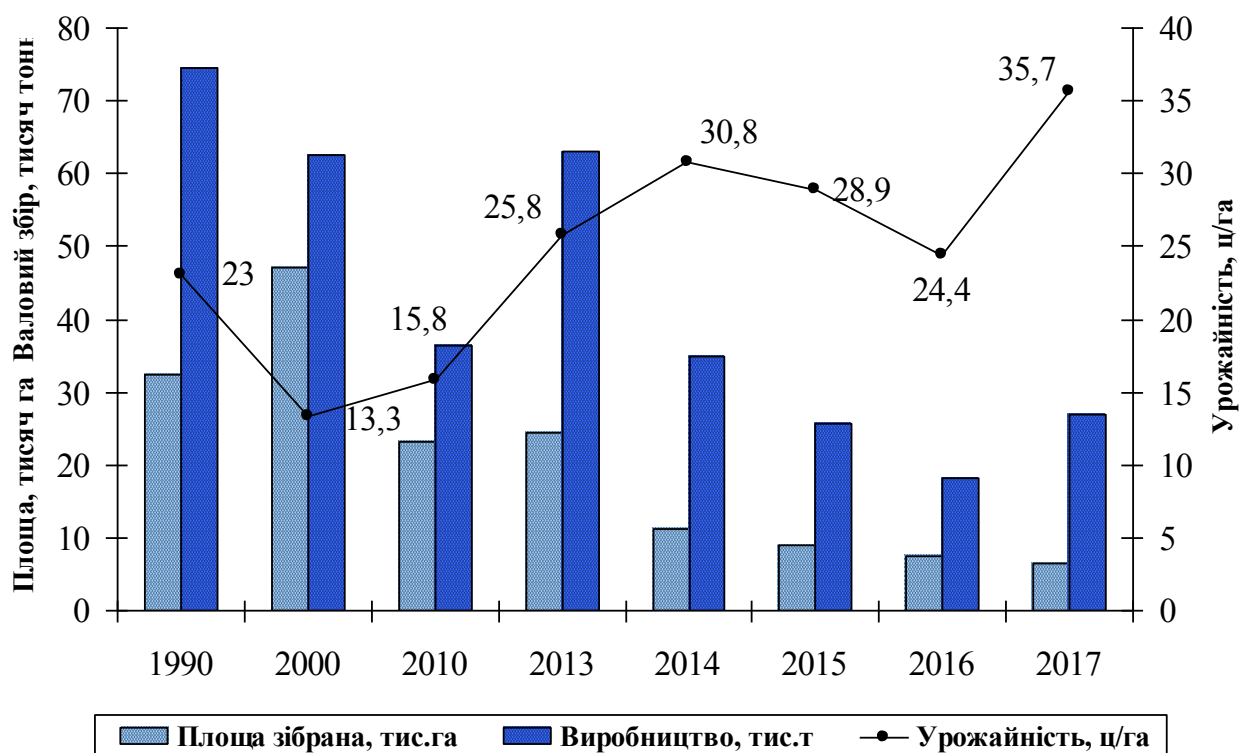

Рисунок 1 - Динаміка виробництва жита в Сумській області (побудовано за даними Державної статичної служби України).

Багатьом людям житній хліб необхідний не тільки з смакових переваг. Цезію-137 і стронцію-90 накопичується в зерні жита в 3-4 рази менше, ніж в бобових, гречці або пшениці. Житній хліб ефективно виводить радіонукліди з організму. Найбільш актуально це в місцевостях, які постраждали від Чорнобильської катастрофи. Як ніяка інша культура жито ефективно виводить солі важких металів з організму. Воно незамінне в місцях розробок поліметалічних руд, зокрема, в Дніпропетровській та Запорізькій областях. Працівникам, зайнятим у сфері ядерної енергетики, шахтарям необхідно за медичними нормами споживати не менше 300 г житнього хліба на добу [5].

Як відомо, збільшення кількості білка в зерні спостерігається при просуванні посівів із заходу на схід і з півночі на південь. Це стосується і жита,

і пшениці, і інших культур. Україна займає унікальне вигідну еколого-географічну позицію для вирощувати найбільш якісного й конкурентоспроможного зерно жита в Європі і світі.

В Східному Лісостепу складаються гарні умови для вирощування озимого жита. Як що в умовах сьогодення збільшення площ під цією цінною культурою не є рентабельним, то доцільно більш приділяти увазі якості та кількості врожаю за рахунок насіннєвого матеріалу та умов агротехніки.

Список літератури:

1. Моисейчик В.А. Агрометеорологические условия перезимовки и формирования урожая озимой ржи / В.А. Моисейчик, В.А. Шавкунова. - Л.: Гидрометеиздат, 1986. – 164 с.
2. Тиунов А.Н. Озимая рожь / А.Н. Тиунов, К.А. Глухих, О.А. Харькова. -М.: Колос, 1969. - 329с.
3. Озимая рожь. URL: <http://ecopel.com.ua/index.php/nasha-productsiya/2017-01-26-11-41-12>
4. Державна служба статистики України. Сайт Державного департаменту статистики України. Сільське господарство. Рослинництво. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. URL: <https://www.zerno-ua.com/journals/2012/noyabr-2012-god/rozh-kotoruyu-my-poteryali>